

Ми живемо не у кризі, ми перебуваємо у соціальной і економічній прострації, ми ледве животіємо у пост-кризовому стані... Наша держава неспроможна цього змінити, оскільки для неї національний інтерес – химера; домінує приватний, і доказів цьому достатньо. До того ж є сумнів у ефективному використанні державою своєї власності. Для прискорення інтеграції у європейський простір слід формувати динамічний перехід країни та її громадян у новий культурний стан, у нову якість людського та соціального капіталів, які є продуцентами інноваційного способу життя – основи європейського розвитку.

[В.Онищенко В. // Економіка України. – 2014. – №4. – С. 12.]

Лекція 1. Передумови формування соціальної відповідальності в процесі реалізації права володіння, користування, розпорядження національним капіталом

План

- 1.1. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в управлінні національним багатством
- 1.2. Діалог і солідаризм в економічній моделі
- 1.3. Соціальна відповідальність як передумова формування базису соціальної стабільності та соціальної справедливості

Стан суспільної свідомості, що супроводжує сучасний суспільний дискурс в Україні, подібний до загострення описаної Е. Дюркгеймом аномії.

Аномія - соціологічне і соціально-психологічне поняття, що означає морально-психологічний стан індивідуальної і суспільної свідомості, який характеризується розкладанням системи цінностей, обумовленим кризою суспільства, протиріччям між проголошеними цілями і неможливістю їх реалізації для більшості. Виражається у відчуженості людини від суспільства, апатії, розчаруванні в житті, злочинності

Р. Мертон: «надзвичайне значення, що надається в суспільстві накопиченню **багатства** як символу успіху перешкоджає встановленню повністю ефективного контролю над використанням інституційно врегульованих способів його придбання». «Обман, корупція, аморальність, злочинність» – такі звичні для України явища – «увесь набір заборонених засобів стає все більш звичним, коли значення, що надається підтримуваній даною культурою меті досягнення успіху перевищує значення координованих інституційних засобів її досягнення»

**Р. Мертон пропонує п'ять
альтернативних способів
адаптації індивідуума до умов,
що існують у суспільстві або
групі:**

підпорядкування,

інновація (оновлення),

ритуалізм,

ретритизм (відхід від життя)

заколот.

Українське суспільство не в стані більше здійснювати

- ані ритуального поклоніння бюрократичній традиції,
- не підкорюється
- не намагається втекти від реальності,

але

перебуває на етапі переходу від «заколоту» до «інновацій та оновлення».

Цілі визначені новою культурою пост-Майданного суспільства, при цьому існує потреба в інституціональних засобах їх досягнення.

Передумовою цільної,
неаномічної особистості є стійке і
згуртоване суспільство. Таке
суспільство може бути
вибудовано через
**інституалізацію інновацій,
спрямованих на підвищення
довіри, соціальної активності і
відповідальності.**

Інновації, що поглиблюють почуття співучасті, рівного доступу до прийняття рішень, запобігають атомарному розпаду суспільства і втраті державності.

Від стану революції існує лише два шляхи – тотальна руйнація, як сталося в 1917 і 1991 рр. або адаптація через інновації.

Liquid democracy - демократія, що тече, гнучка демократія є альтернативою і новацією, що долає стан аномії, заповнює пустоти процедур; теоретична концепція прийняття рішень за найбільш широкої участі, у злиття прямої і представницької демократії з тим, щоб зробити можливість участі доступними для переважної більшості членів суспільства у всіх сферах його життя, зокрема засобами Інтернет

Роль виконавчої влади :

- 1. чітке визначення всіх зацікавлених сторін,**
- 2. урахування їх інтересів тією чи іншою мірою,**
- 3. розробка зрозумілої форми для отримання від громадян інформації та пропозицій щодо цих інтересів,**
- 4. артикуляція втілених суспільних потреб,**

**Гарретт Джонстон говорить:
«Парламент в демократичних країнах
існує, тому що раніше було
неможливо фізично запитати
кожного громадянина його думку про
кожну законодавчої ініціативи на
стадії кожного читання кожен день.**

Одним з перспективних напрямків розвитку методології державного управління Ю. Сурмін називає

- його перетворення на соціоінженерну науку, на державний менеджмент, що органічно поєднує методологію наукового пізнання з методологією практичного управління державою.

В суб'єкт – суб'єктній методології для цього слід їх розглядати всіх рівнях

1. «державо-макросуб'єкт- державо-макрооб'єкт»;
2. «державо-мезосуб'єкт - державо-мезооб'єкт».

В такій моделі держава не є чимось зовнішнім по відношенню до суспільних процесів, іншими словами, держава-суб'єкт не є відокремленою від держава-об'єкта, а перманентно інтегрована у суспільні мережеві горизонтальні структури держава-об'єкта, які є природними для суспільства і виключають ієрархічність.

В умовах застосування суб'єкт – суб'єктної методології об'єкт управління дослідником розглядається як цілісна система у всій багатоманітності взаємозв'язків і протиріч, а об'єкт самого дослідження включає взаємозв'язок суб'єкта і об'єкта управління як діалектичну єдність.

- Г.В. Атаманчук: «розуміння **ефективності управління** міститься в системі «суб'єкт управління – взаємодії (дії) - об'єкт управління» і вимірюється і оцінюється за станом і виробництвом, результатом і якістю функціонування в цілому таких управлінських систем **за структурою, обсягом та актуальністю вироблених і спожитих ними матеріальних, суспільних і духовних продуктів.**
- Саме таке розуміння ефективності управління сприяє розкриттю реального внеску суб'єктів управління в життєдіяльність людей, суспільства, дозволяє обґрунтовано і точно аналізувати результати управління»

- Мистецтво управління державою у ринковій економіці – узгодження інтересів та свідоме спрямування їх у визначеному напрямку, що і є основою досягнення суспільного блага.

2.

- Сучасна держава зумовлена існуванням діалогу, легітимізується в процесі і набуває усіх сенсів – соціальної, демократичної, правової, оскільки досвід продемонстрував, що за межами продуктивного діалогу смисли не реалізуються.

- В Україні наявна історична традиція народовладдя, яка сформувалася ще за часів Київської Русі та збереглася протягом століть бездержавності. Характерною особливістю даної традиції є *визнання пріоритету інтересів громади у порівнянні з інтересами держави.*

М. Костомаров у статті «Дві руські народності» стверджував, що рухомою силою української історії завжди був вільнолюбивий дух народу і що «ані поляки, ані росіяни не можуть вважати своєю землею, де живе наш народ»

- Трагедії вплинули на колективне підсвідоме, поглибивши прірву між державою, яка знищувала народ у тому числі й економічними методами.
- Україна ще довгі десятиліття буде залишатись пост-геноцидним суспільством, де сакральною цінністю є не влада і держава, а земля, що дає сили.
- В такому суспільстві **економіка поза діалогом неможлива, а земля є найвищою цінністю і джерелом багатства.**

- . В українському політикумі визріло розуміння того, що поза цивілізованим діалогом політичних сил виключити апокаліптичний сценарій соціально-економічного розвитку неможливо. Це підтвердилось кризою державності 2013-2014 року.
- Наслідком трагічних подій повнно було стати усвідомлення необхідності всіма політичними силами не лише підтримання продуктивного діалогу між собою, але і наявності перманентного зв'язку з громадськістю.

- **Держава – за змістом** «публічна і легітимна (нормативно виражена) владна сила суспільства»
- **Держава за формою** - структура володарювання, яка постійно поновлюється у результаті спільних дій людей, дій, які здійснюються завдяки представництву, і яка впорядковує суспільні дії у тій чи іншій царині

Державне управління відрізняється від інших видів управління соціальними системами специфічною ознакою – правом застосування примусу

За умов відсутності довіри в суспільстві до інституту держави і її атрибутів створюються умови розхитування суспільної злагоди.

- Держава - макро-інститут виконує від імені народу управлінські завдання, до яких зокрема включається управління значною часткою національного багатства.
- До складу національного багатства включається вся сукупність матеріального, людського, природного, екологічного капіталу суспільства.
- Соціальний капітал складає 78 % у сукупному багатстві розвинених країн і є основою взаємної довіри, балансу інтересів і соціальної стабільності в державі.

- Діалог - (від грецького dialogos – бесіда) - інформативна і екзистенційна взаємодія між сторонами, що здійснюють комунікації, яка є засобом досягнення порозуміння
- Консенсус – (від латинського consensus – згода, співучасть) – у звичайному вжитку означає єдність думок, суджень, взаємну згоду людей. У соціологічному сенсі консенсус – це згода індивідів відносно норм і цілей соціальної спільноти, членами якої вони є, а також відносно розподілу ролей і винагород всередині цієї спільноти

- Соціальна інтеграція і солідаризація на основі суспільного діалогу є наслідком консенсусу.
- Законодавча база утворюється у тій чи іншій системі цінностей, притаманних суспільству щодо яких у суспільстві є певний консенсус.

- Підтримання суспільного діалогу – одна із базисних функцій державного управління, яка є носієм змістовної ознаки державного управління як макросистеми, оскільки, саме вона утворює підґрунтя консенсусу, соціальної стабільності.
- Консенсус може виникнути внаслідок діалогу, у найбільш загальному, філософському розумінні функція діалогу у сфері державного управління може бути описана наступним чином наступним чином:
- $c = f(d)$, де d - діалог, c - консенсус.

- Утворення механізмів суспільного діалогу на макро-рівні законодавчими ініціативами за прикладом інших країн є малоефективним не лише внаслідок міжнаціональних відмінностей, але також через низький рівень довіри суспільства до державних інституцій.
- Завданням державного управління є інституалізація функції суспільного діалогу та пошук засобів його імплементації на мікро-рівні, у територіальних органах державного управління.

Діалог у державному управлінні суспільним розвитком забезпечує діалектику:

- 1. розв'язання суперечностей через перетворення антагоністичних зовнішніх і внутрішніх протиріч розвитку соціально-економічної системи на неантагоністичні шляхом інституалізації державно-суспільного діалогу.

- 2. ціннісного, екзистенціального управління (К'єркегор, Сартр, Камю), яке в особі публічної адміністрації свідомо оптимізує конкуруючі феномени державного управління на мікро-, мезо-, макро-рівні на користь людини і суспільства, що є формою прояву закону єдності і боротьби протилежностей.

- 3. реалізації закону переходу кількісних змін у якісні, що як правило проявляється через досягнення якісних показників зростання сукупного капіталу суспільства, що включають в першу чергу людський і соціальний капітали. Показники ж рівня економічного розвитку лише опосередковано свідчать про якість публічного управління.

- Соціальна система сучасного суспільства є конфліктною за своєю суттю, що проявляється через:
- 1. - неспроможність держави забезпечити персоналізацію частини національного багатства в процесі приватизації
- 2.- соціальні революції як форма руху суспільної свідомості з історично визначеним для України апокаліптичним сценарієм зміни характеру соціально-економічної системи